

UUSI TESTAMENTTI REFORMAATION JUHLAVUOTENA

Viides katsaus 17.9.2017 Tuiran kirkossa

Seurakuntien verkosto muodostuu

Paavalin opetuksia Lakiin viitaten

19	8-12.5.	2. Korinttiin	9-13
20	15-19.5.	Roomaan	1-4
21	22-26.5.		5-8
22	29.5.-2.6.		9-12
23	5-9.6.		13-16

Paavalin ohjeita seurakuntalaisille

24	12-16.6.	Kolossaan Filemonille Filippiin	1-4 1-4
25	19-23.6.	Efesokseen	1-6

Paavalin ohjeita nuorille työtovereilleen

31	31.7.-4.8.	1. Timoteukselle	1-6
32	7-11.8.	2. Timoteukselle Titukselle	1-4

Hyvän uutisen täydennetty laitos

33	14-18.8.	Matteus	1-4, 8,9
34	21-25.8.		11,12, 14-17
35	28.8.-1.9.		18-23
36	4-8.9.		24-28

Hyvä uutinen etenee kohti Roomaa

37	11-15.9.	Luukas	1-9
38	18-22.9.		10-18
39	25-29.9.		19-24
40	2-6.10.	Apostolien teot	1-7
41	9-13.10.		8-14

Herodekset

Herodeksen suku saa vallan

Kun pakkosiirtolaiset palasivat Baabelista ja kävivät rakentamaan uudelleen Jerusalemiä, alkoi Toisen temppelin aika. Muisteltiin haikeasti Salomon temppeliä, jossa Aaronin sukuun kuuluva ylipappi oli johtanut jumalanpalvelusta, ja kuningaskuntaa, jota Daavidin jälkeläinen oli hallinnut, mutta tunnettiin kiitollisuutta Persian suurkuningasta Kyyrosta kohtaan, joka oli päästänyt pakkosiirtolaiset takaisin kotimaahansa ja myöntänyt juutalaisille itsehallinnon oman Lakinsa pohjalla.

Aleksanteri Suuri kukisti Persian, ja hänen kenraalinsa jakoivat hänen perintönsä. Juutalaiset joutuivat lopulta Syyrian alaisiksi, ja jännitys kiristyi sukupolvien aikana, kunnes puhkesi makkabilaiskapina noin 150 vuotta ennen Kristusta. Menestyksellisen vapaustaistelun jälkeen juutalaiset saivat nauttia itsenäisyydestä noin sadan vuoden ajan, mutta laajeneva Rooman valtakunta sulki Välimeren itärannat piiriinsä. Roomalaiset kukistivat Jerusalemin ja valloittivat sen temppelin vuonna 63 eKr. Juutalaisille jäi rajoitettu itsehallinto, ja valta siirtyi vähitellen makkabilaisilta idumealaiselle suvulle, jonka merkittävin hallitsija oli Herodes Suuri. Tämä hallitsi 37 – 4 eKr. Hänet mainitaan sekä Johannes Kastajan että Jeesuksen syntymän yhteydessä. Makkabilaisten menestyksellisen kapinan muisto rohkaisti niitä Jeesuksen aikalaisia, jotka toivoivat edelleen itsenäisyyttä maalleen.

Kun Jeesus naulittiin ristille, hänen päänsä yläpuolelle naulattiin kirjoitus: ”Jeesus Nasaretilainen, juutalaisten kuningas.” Hän toimi erityisesti julistajana ja parantajana, mutta evankelistat kertovat, että häntä pidettiin kapinallisena, koska hän ei antanut kaikkia Välimerta ympäröiviä maita

hallitseville keisareille, hänen kotimaataan keisarin nimissä hallitseville Herodeksen sukuun kuuluville hallitsijoille eikä Jerusalemissa juutalaista kansaa johtaville ylipapeille sitä valtaa ja kunniaa, jonka nämä katsoivat itselleen kuuluvan. Rooman keisarien herruus perustui sotilaalliseen mahtiin. Herodekset saavuttivat ja säilyttivät valtansa suostumalla roomalaisten käskyläisiksi ja käyttämällä tarvittaessa raakaa väkivaltaa. Ylipappien asema perustui Jumalan lakiin ja juutalaiseen sukuperintöön, mutta kukaan Herodesten tai saddukeusten joukosta ei pystynyt johtamaan kansaa Jumalan voidellun arvovallalla niin kuin Salomon temppelin aikana.

Herodes Suuri ja hänen poikansa

Herodes Suuren kuningaskunta ulottui melkein yhtä laajalle kuin Daavidin valtakunta aikoinaan. Kuollessaan hän jakoi sen testamentissaan **pojilleen**. **Herodes Antipas** sai perinnökseen Galilean ja Jordanin itäpuolella sijaitsevan Perean. Toinen poika **Filippos** sai laajoja alueita Gennesaretin järven itä- ja koillispuolelta eli Gaulanitoksen. **Herodes Arkelaos** sai Juudean ja Samarian, mutta hän osoittautui huonoksi hallitsijaksi, ja hänen alueensa annettiin kymmenen vuoden kuluttua suoraan roomalaiselle maaherralle Näistä kuuluisimmaksi tuli Pontius Pilatus, joka tuomitsi Jeesuksen kuolemaan ristillä.

Herodes Suuri hallitsi säälimättömästi ja jakoi kuolemantuomioita läheisille ja kaukaisille. Juuri häneen liittyy kertomus Betlehemin lastenmurhasta. Monet hänen jälkeläisistäänkin ovat saavuttaneet kielteistä kuuluisuutta Uudessa Testamentissa. Julma Arkelaos hallitsi Juudeaa ja Samariaa vuodesta 4 eKr. vuoteen 6 jKr. Evankeliumissa Matteuksen mukaan kerrotaan, että Joosef ei halunnut palata perheineen Egyptistä hänen alueelleen, vaan suuntasi matkansa Galileaan.

Galileaa vuodesta 4 eKr. vuoteen 37 jKr. hallinnut Herodes Antipas sulki Johannes Kastajan vankilaan ja määräsi hänet teloitettavaksi. Tämä teko liikkui Antipaan mielessä, kun hän seurasi Jeesuksen toimintaa. Hän sai tilaisuuden kohdata Jeesuksen vasta sinä vaiheessa, kun Jeesusta kuulusteltiin. Luukas kertoo, että Pilatus empi Jeesuksen tuomitsemista ja lähetti galilealaisen Jeesuksen kesken kuulustelua vangittuna Galilean hallitsijan Herodes Antipaan luo, koska tämäkin oli saapunut Jerusalemiin pääsiäisjuhille. Tämä käynti jäi tuloksettomaksi, sillä Jeesus pysyi vaiti.

Herodesten valtiassuvun loppu

Herodes Suuri oli antanut mestata poikansa **Aristobuloksen**, mutta tämän poika Herodes Agrippa I sai vähitellen itselleen melkein kaikki suvun maat. Ensin hän peri setänsä Filippoksen alueet koillisessa ja tämän jälkeen toisen setänsä Herodes Antipaan Galilean ja Jordanin itäpuoliset maat. Kun näihin yhdistettiin vuonna 41 roomalaisten hallinnassa olleet Juudea ja Samaria, hän hallitsi kuninkaana laajaa valtakuntaa kuten isoisänsä Herodes Suuri. Herodes Agrippa I:n aikana alkuseurakunta sai Apostolien tekojen mukaan kokea vainoa Jerusalemissa. Jaakob Sebedeuksen poika mestattiin ja Pietari vangittiin. Apostolien teoissa kerrotaan myös, miten Herodes Agrippa I sairastui äkillisesti komeissa juhlissaan ja menehtyi nopeasti.

Kun Herodes Agrippa I oli kuollut vuonna 44, Juudea ja Samaria palautuivat pysyvästi roomalaisen maaherran hallintoon, mutta kun hänen poikansa Herodes Agrippa II oli aikuistunut, tämä sai enimmät muut osat isänsä kuningaskuntaa. Apostolien teoissa kerrotaan, miten Herodes Agrippa II sai tilaisuuden kuulla maaherra Festuksen kanssa Paavalin puolustuspuheen, kun tämä oli vankina Kesareassa ja odotti lähettämistä keisarin tuomioistuimeen Roomaan.

Herodekset koettivat lujittaa valtaansa erilaisin keinoin. He käyttivät raakaa väkivaltaa. Ihmishengelle ei annettu paljon arvoa. Herodes Suuri tappoi lähiomaisiaan, myös omia poikiaan. Toisaalta he yrittivät miellyttää juutalaista kansaa. Herodes Suuri käytti paljon rahaa rakennuttaessaan komean temppelin Jerusalemiin. Jotkut vaikutusvaltaiset juutalaiset hyväksyivät Herodesten toimet, koska nämä sallivat heidän vainota alkuseurakuntaa. Herodekset käyttivät myös hyväkseen suhteitaan Rooman hallitsijoihin. Kun juutalaisten kapina oli puhjennut vuonna 66 jKr., kuningas Herodes Agrippa II pysyi uskollisena Rooman keisarille ja säilytti asemansa. Hän kuoli vuonna 92, ja Herodesten suvun valta loppui siihen, mutta heidän synkkä muistonsa säilyi kauan ja tallentui Uuden testamentin kirjoituksiin.

Galilea

Jeesus asui Galileassa mutta kävi säännöllisesti Jerusalemissa temppelin juhlissa. Linnuntietä Galileasta tulee matkaa Jerusalemiin noin 100 kilometriä, mutta taivalta kertyi tietä pitkin enemmän, koska pyhiinvaeltajat pyrkivät yleensä kiertämään samarialaisten alueen eikä vuoristoisessa maassa voinut kulkea suorinta reittiä. Sekä Galileassa että Jerusalemissa säilyi muistoja siitä, mitä Jeesus oli tehnyt ja sanonut, sekä kertomuksia häneen liittyvistä tapahtumista. Jeesuksen opetuslapset osallistuivat Jeesuksen tavoin maalla ja kaupungeissa synagogan elämään, ehkäpä keskindertaita enemmän. Näyttää siltä, että heitä ei tästä järjestelmällisesti estetty, vaan he saivat aluksi jatkaa juutalaisen yhteisön jäseninä kotipaikkakunnillaan. Vasta ensimmäisen vuosisadan lopulla sisällytettiin synagogan tärkeimpään rukoukseen kohta, jossa kirottiin harhaoppiset. Jeesuksen seuraajat ottivat sen itseensä ymmärtäen, mitä tämän kohdan lisääjä oli tarkoittanut, sillä näitä harhaoppisia sanotaan jossakin versiossa ”nasarealaisiksi”.

Jerusalemissa Jeesuksen seuraajat tulivat enemmän kosketuksiin eri tahoilla asuvien juutalaisten kanssa kuin Galileassa, sillä temppeliin saapui juhлавieraita eli pyhiinvaeltajia kaukaisistakin maista. Niinpä Jerusalemin alkuseurakuntaan muodostui erikseen Jeesuksen ja opetuslasten äidinkieltä arameaa puhuvien ryhmittymä ja erikseen kreikkaa puhuvien ryhmittymä. Jälkimmäisen jäsenet olivat tottuneet kuulemaan ja lukemaan kreikankielistä Vanhaa testamenttia, Septuagintaa. Synagogassa hepreankielistä tekstiä luettaessa korostuu Lain noudattaminen, koska Lakia edetään järjestyksessä luku luvulta ja Profeetoista on valittu kuhunkin Lain kohtaan sopiva katkelma. Kreikankielistä käännöstä luettaessa tulee taas selvemmin esiin, miten Jumalan pelastushistoria etenee halki sukupolvien. Kreikankielisten seurakuntalaisten eli hellenistien edustaja Stefanos kertoo puheessaan Apostolien teoissa Jumalan kansan vaiheet Abrahamista profeettoihin asti.

Jerusalemin alkuseurakunta

Alkuseurakunta eli Jerusalemissa Rooman vallan alla. Roomalaiset pelkäsivät jatkuvasti kapinan puhkeamista, ja 60-luvulla ilmeni, että he eivät varoneet aiheettomasti. Juutalaiset tunsivat katkeruutta ja vihaa roomalaisia kohtaan, ja vuonna 66 puhkesi kapina. Roomalaiset pystyivät valloittamaan Jerusalemin vuonna 70, ja viimeinenkin vastarinnan pesäke, Masadan linnoitus kukistui vuonna 73. Alkuseurakunnan jäsenet olivat ehtineet väistyä Pellän kaupunkiin Jordanin itäpuolelle, ennen kuin Titus sulki roomalaisten piiritysrenkaan Jerusalemin ympärillä.

Herodeksen sukuun kuuluvat hallitsijat, heidän hallituskautensa ja alueensa

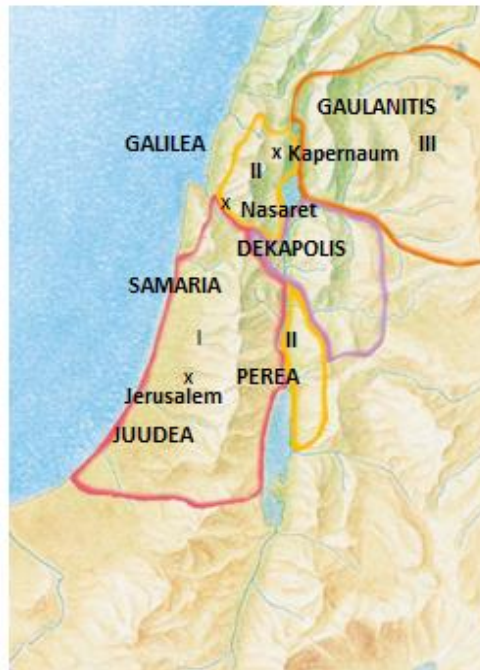
Herodeksen sukuiset hallitsijat Uudessa testamentissa

I Juudea II Galilea ja Perea

III Gaulanitis

HERODES SUURI,
pojat Arkelaos, Antipas ja
Filippos ,
pojanpoika Agrippa I ja
tämän poika Agrippa II

- HERODES SUURI
37-4 eKr. I + II + III
- ARKELAOS
4 eKr. – 6 jKr. I Juudea, Samaria
- ROOMALAINEN PROKURAATTORI
6 – 41, 44 – I Juudea, Samaria
- HERODES ANTIPAS
4 eKr. – 37 jKr. II Galilea, Perea
- FILIPPOS
4 eKr. – 34 jKr. III Gaulanitis
- HERODES AGRIPPA I
37 – 44 III, 39 – 44 I + III, 41 – 44 I + II + III
- HERODES AGRIPPA II
54 – 92 enimmäkseen Herodes Suuren alueet
paitsi Juudea

1. **HERODES SUURI** Johannes
Kastajan syntymä Lk
Jeesuksen syntymä Mt, Lk
2. **ARKELAOS**, Jeesus Egyptistä Mt
3. **ANTIPAS** Johannes Kastaja Mt, Mk, Lk
Jeesuksen toiminta ja tuomitseminen Lk
4. **FILIPPOS**
5. **AGRIPPA I** Seurakunnan vaino Ap.t.
6. **AGRIPPA II** Paavalin kuulustelu Ap.t.

Jerusalemien alkuseurakunnan jäsenet pyrkivät noudattamaan juutalaista perinnettä, ja seurakunnan johtajina toimi toisen vuosisadan alkupuolelle asti Jeesuksen sukulaisia siis juutalaisia, mutta kapinan aikana ilmeni, miten he olivat vieraantuneet toisista juutalaisista. He tunnustivat vain Jeesuksen Jumalan voidelluksi eivätkä voineet yhtyä kapinaan, jossa messiaanisia toiveita kiinnitettiin kapinallisten omiin johtajiin. Nämä saattoivat itsekin pyrkiä esiintymään Voideltuina.

Temppeli tuhoutui Jerusalemien valloituksen yhteydessä vuonna 70, eivätkä juutalaiset voineet enää kokoontua vuotuisille pyhiinvaellusjuhille eikä maksaa temppeliveroa. Sen sijaan roomalaiset määräsivät nöyryyttävän juutalaisveron. Jokaisen juutalaisen piti suorittaa se Jupiterin temppelille Roomassa. He saivat veron vastineeksi erivapauden keisarinpalvonnasta, mutta tämä etu ei kuulunut kristityille, koska heidät oli erotettu synagogasta.

Käykäämme nyt Jerusalemiin

Jerusalemissa vietettiin joitakin vuosia sitten kaupungin 3000-vuotisjuhlaa. Harva kaupunki pystyy ylpeilemään näin pitkällä iällä, mutta tosiasiaa Jerusalemien historia ulottuu paljon kauemmaksi. Joosuan kirjassa kerrotaan Israelin heimojen tunkeutumisesta Kanaaninmaahan. Kukistettujen kuninkaitten joukkoon kuuluu tällöin Jerusalemien kaupungin kuningas. Tosin Jerusalemien vuorilinnan valloitti Juudalle ja Israelille vasta kuningas Daavid, mutta tällöin ei perustettu uutta kaupunkia vaan vanha vaihtoi omistajaa.

Jerusalemien yleiskuva

Jerusalemiin liittyy juutalaisten, kristittyjen ja muslimien pyhiä muistoja. Jerusalemien yleiskuvaa hallitsee suorakaiteen muotoinen temppelialue, jonka lyhyet sivut ovat pohjoiseen ja etelään ja pitkät sivut länteen ja itään. Vanha Daavidin kaupunki sijaitsi kapealla harjanteella nykyisen temppelialueen eteläpuolella. Joosuan kirjan mukaan Juudan heimon pohjoisraja kulki Jerusalemien

eteläpuolella pitkin Hinnominlaaksoa ja itse kaupunki jäi näin Benjaminin puolelle, mutta benjaminilaiset eivät valloittaneet sitä. Kidroninlaakso erottaa kaupungin pohjois- eteläsuunnassa kulkevasta Öljymäen harjanteesta.

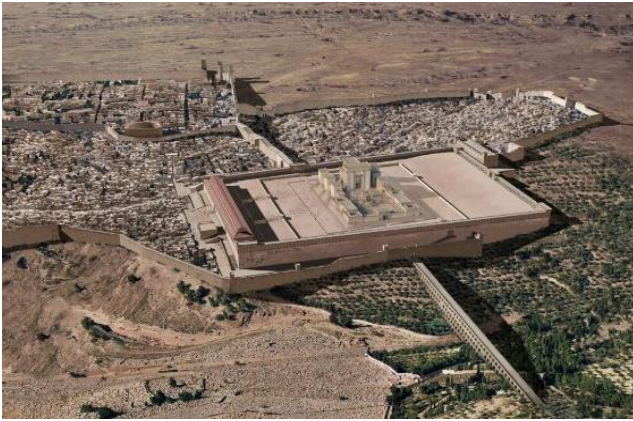
Kaupungin asukkaita ovat suojanneet vuosituhansien ajan muurit, mutta ne on rakennettu, revitty ja korjattu moneen kertaan. Viimeisen tuhannen vuoden ajan muurit ovat noudattaneet suurin piirtein samaa linjaa, ja nykyisen asunsa ne ovat saaneet 500 vuotta sitten. Jeesuksen aikaan eri-ikäiset muurit jakoivat kaupungin lohkoihin. Tiheään rakennettua kaupunkia ympäröivän muurin ulkopuolelle jäi paikka, jota on perinteisesti pidetty Golgatana ja jolle on rakennettu Pyhän Haudan kirkko. Muurilla ympäröidyn kaupungin itälaidalla sijaitsi Herodeksen palatsi, jonka ympärille oli rakennettu oma muuri.

Temppeli

Herodeksen palatsista pääsi temppelialueelle sen länsisivulta Hasmonealaisten portista, joka oli nimetty ennen Herodeksia hallinneiden makkabilaisten eli hasmonealaisten mukaan. Kun temppeliä lähestyttiin tältä suunnalta, näkyi selvästi temppelialueen luoteisnurkkaan rakennettu Antonian linna. Sinne sijoitetut roomalaiset sotilaat valvoivat järjestystä erityisesti pääsiäisen ja muiden suurten pyhiinvaellusjuhlien aikana, jolloin roomalaiset eniten pelkäsivät kapinayrityksiä.

Jerusalem nykyisin

Jerusalem Jeesuksen aikaan

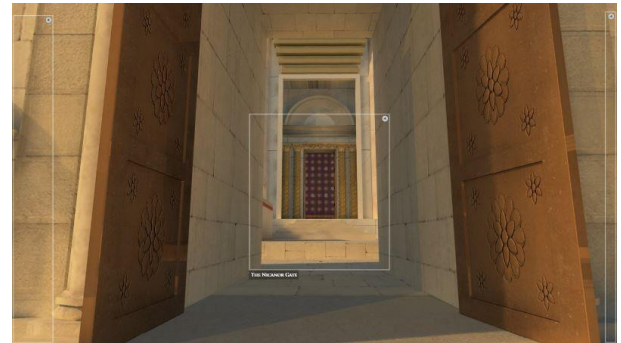

Kaunis portti

Tempelialueen porteista sai käydä sisään kuka tahansa, mutta uloimmalla pihalla oli kiinnitetty matalaan muuriin kirjoitus, jossa hepreaksi, kreikaksi ja latinaksi kiellettiin ketään muuta kuin juutalaista astumaan pitemmälle kuolemanrangaistuksen uhalla. Tempelialueen reunoilla kulkivat pylväskäytävät tai –hallit, jotka tarjosivat varjoisan levähdys- ja tapaamispaikan.

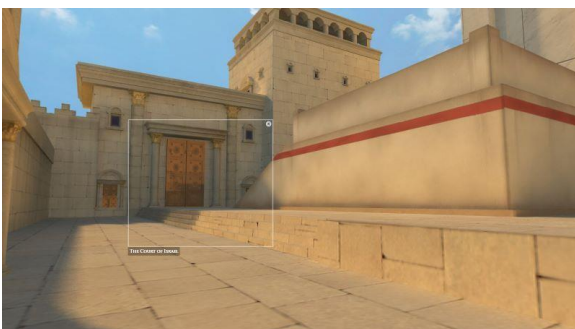

Naisten esipiha

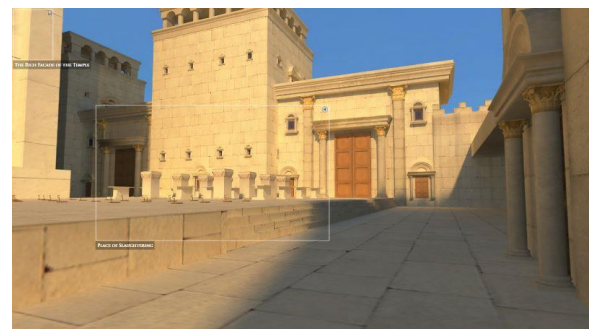

Nikanorin portti

Itse tempelirakennuksen itäisivulla sijaitsevasta Kauniista portista päästiin ensimmäiselle esipihalle. Sitä sanottiin naisten esipihaksi, koska naiset eivät saaneet käydä tätä pitemmälle. Tämän pihan reunoille oli sijoitettu uhriarkkuja.

Israelilaisten esipiha etelään päin

Israelilaisten esipiha pohjoiseen päin

Naisten pihalta noustiin portaita ja käytiin Nikanorin portin kautta israelilaisten esipihalle. Sillä sidottiin uhrieläimet koukkuihin, ennen kuin niiden kaulasuonet viillettiin auki ja veri vuodatettiin kuiviin. Ruhot nostettiin tämän jälkeen telineisiin. Toisella puolella tätä pihaa papit peseytyivät

ennen pyhiä toimituksia. Papit nousivat vesiastian vierellä sijaitsevalle uhrialttarille pitkää liuskaa pitkin. Alttarilla toimitettiin polttouhrit.

Temppelin pääsisäänkäynti

Papit toimittavat palvelusta

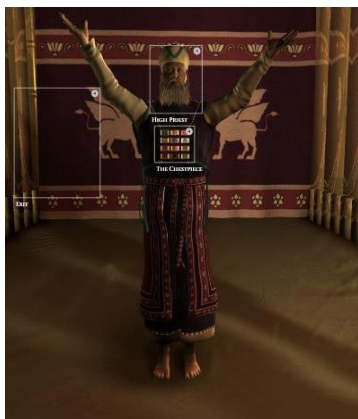

Uhrileipiä

Lampunjalka

Toiset papit huolehtivat siitä, että seitsenhaaraisessa lampussa riitti öljyä. Lamppu valaisi pyhäköissä palvelevaa ylipappia ja muita pappeja. Toiset papit huolehtivat uhrileipien telineestä.

Ylipappi

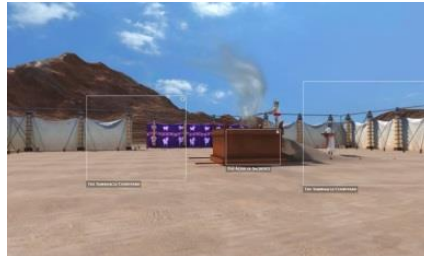

Suitsutusalttari

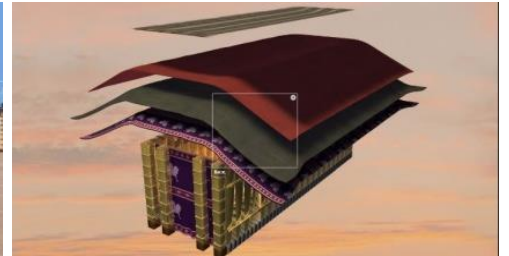
Temppelin sisällä sijaitsi suitsutusalttari, jolta nouseva hyvä tuoksu täytti huoneen. Pyhäkön perällä verhon takana sijaitsi Kaikkien pyhin. Verhon sisäpuolelle sai astua vain ylipappi ja hänkin ainoastaan kerran vuodessa, kun hän kävi suitsuttamassa siellä suurena sovituspäivänä. Tyhjä Kaikkein pyhin säilytti muiston Salomon temppelistä, jonka babylonialaiset olivat ryöstäneet ja hävittäneet. Samalla pyhäkköpalvelus jatkoi sitä palvelusta, joka oli alkanut pyhäkköteltan piirissä ennen ensimmäisen temppelin rakentamista.

Liitonarkku

Jumalanpalvelus
pyhäkköteltalla

Pyhäkköteltan rakenne

Jerusalemien temppeli Luukkaalla

Evankeliumissa Luukkaan mukaan tapahtumat liikkuvat usein Jerusalemien temppelissä tai sen ympäristössä. Johannes Kastajan isä Sakarias palveli pappina temppelissä.

Olisikohan Sakariaalla ollut suhteita temppelin johtoon tyytymättömiin pappeihin, sillä hänen poikansa Johannes kasvoi Juudean erämaassa, jonka laitaan Jerusalemien temppelin jättäneet papit olivat perustaneet yhteisön Qumraniin? Jeesus sai kasteen Johannekselta ja tämän jälkeen hän pääsiäisjuhilla puhdisti temppelin. Tässä hän antoi suorasukaisen epäluottamuslauseen ylipapille. Jumalan järjestyksen mukaan ylipapin olisi pitänyt Jumalan voideltuna johtaa kansaa Jumalan tahdon mukaisesti. Vastaavasti Johannes Kastaja arvosteli Herodes Antipasta Lain rikkomisesta, sillä hallitsijan olisi pitänyt näyttää Jumalan kansalle hyvää esimerkkiä Lain noudattamisessa.

Luukkaan mukaan Jeesus käy ensimmäisen kerran temppelissä neljänkymmenen päivän ikäisenä, kun Maria ja Joosef tuovat hänet Herran eteen, niin kuin Laki määrää. Temppelissä käyminen pääsiäisenä kuuluu Jeesuksen vanhempien vuotuisen ohjelmaan. Siellä hän kokee kiusauksen syöksyä temppelin muurin nurkalta Jumalan varjelukseen luottaen. Jeesus opettaa temppelissä ja ennustaa, että tämä komea rakennus tullaan vielä hävittämään. Hän kertoo, kuinka nöyrä syntinen kelpaa temppelissä Jumalalle paremmin kuin itsevarma hurskastelija. Kun Jeesus antaa henkensä ristillä, temppelin esirippu repeää keskeltä kahtia. Luukas kertoo evankeliumikirjansa lopuksi, miten Jeesuksen opetuslapset viipyivät Jeesuksen ylösnousemuksen ja taivaaseen astumisen jälkeen jatkuvasti temppelissä ylistämässä Jumalaa.

Myös Apostolien teoissa Jerusalemien temppeli säilyttää keskeisen asemansa. Aivan aluksi kerrotaan, että Jeesuksen opetuslapset kokoontuvat päivittäin temppelissä. Tätä tapaa ei katkaise edes se, että Pietari ja Johannes vangitaan. Mennessään eräänä iltapäivänä uhrin aikaan temppeliin he parantavat ramman Kauniinportin luona Voidellun Jeesus Nasaretilaisen nimessä. Heidät pidätetään, mutta enkeli vapauttaa heidät ja kehottaa: ”Menkää temppeliin ja julistakaa kansalle kaikki tämän uuden elämän sanat.” Niinpä opetuslapset jatkavat vastustusta herättänyttä toimintaansa. Kun Paavali tulee kolmen lähetysmatkansa jälkeen Jerusalemiin, Herran veli Jaakob neuvoa häntä osoittamaan, että lakihurskaiden syytökset ovat aiheettomia. Paavalin nimittäin väitetään vastustavan temppeliä ja Lakia. Paavali tottelee ja lähtee viemään uhria, mutta hänen kimppuunsa käydään, sillä hänen väitetään saastuttaneen temppelin tuomalla kreikkalaisen

matkatoverinsa temppeliin. Tästä alkaa Paavalin pitkä vankeus. Jeesus oli ristiinnaulittu, kun hän oli saapunut Jerusalemiin temppelin pyhiinvaellusjuhille, ja Paavali oli vangittu, kun hän osallistui temppelin uhripalvelukseen. Siitä huolimatta Jeesuksen opetuslasten ja alkuseurakunnan yhteys temppelin juutalaiseen jumalanpalveluselämään jatkui vuosikymmenien ajan.

Jerusalemien temppelin tuho vuonna 70 aloitti uuden vaiheen. Juutalainen yhteisö järjestäytyi uudelleen, eikä siihen jäänyt sijaa niille, jotka tunnustivat Jeesuksen Voidelluksi. Jo ennen temppelin jumalanpalveluksen loppumista Paavali oli kirjoittanut seurakunnille, että Jeesukseen uskovien yhteisö on uuden liiton temppeli, Sama sana tarkoittaa siis rakennusta ja yhteisöä aivan kuin sana kirkko tarkoittaa sekä rakennusta että Voidellun Jeesuksen nimessä kokoontuvaa maailmanlaajaa Jumalan seurakuntaa. Näin me pääsemme yhä temppeliin uskossa ja voimme edelleen osallistua yhteiseen temppelin jumalanpalvelukseen, vaikka Jerusalemien temppeli on hävitetty parituhatta vuotta sitten. Emme tuo eläimiä uhriksi kuin vanhan liiton kansa vaan tuomme kiitoksemme ja ylistyksemme Jumalan Pojalle, joka on uhrannut itsensä meidän puolestamme.

Kuudes katsaus 15.10.2017 klo 17 Tuiran kirkossa

